

Název specializované mapy s odborným obsahem:

Výskyt tmavky švestkové (*Eurytoma schreineri*) v České republice

Autor / autoři: **Michal Skalský¹, Jiří Skuhrovec², Jana Ouředníčková¹, Oldřich Pultar¹ a Nela Gloríková²**

Název organizace: ¹ **Výzkumný a šlechtitelský ústav ovocnářský Holovousy, s.r.o.**
² **Výzkumný ústav rostlinné výroby, v.v.i.**

Místo vydání: **Praha, Ruzyně**

Rok vydání: **2024**

Popis novosti mapy

Specializovaná mapa (N_{map}) „Výskyt tmavky švestkové (*Eurytoma schreineri*) v České republice“ poprvé dokumentuje výskyt tohoto invazního organismu v České republice od roku 2012 až po současnost. Naším záměrem bylo zaznamenat výskyt tohoto významného škůdce na území ČR.

Tmavka švestková (*Eurytoma schreineri*) patří do řádu blanokřídlých (Hymenoptera), konkrétně nadčeledi chalcidky (Chalcidoidea), čeledi tmavkovití (Eurytomidae). V roce 2011 byl zjištěn výskyt tmavky švestkové na Slovensku, v roce 2012 na Moravě a v roce 2013 v Čechách (u Turnova). Intenzita výskytu na některých lokalitách v ČR a SR a zatím známý rozsah rozšíření tmavky na těchto územích vedou k závěru, že tmavka mohla být do střední Evropy zavlečena mnohem dříve, než zde byl její výskyt objeven. Podobně jako u ostatních škůdců je míra škodlivosti tmavky odvislá od množství jedinců napadajících hostitelské rostliny.

Informace o rozsahu využití mapy

Vytvořená mapa poslouží k předpovídání dalšího šíření tohoto invazního druhu a také představuje možnost zaměřit monitoring na dosud „bílá“ místa na mapě.

Specializovaná mapa (N_{map}) „Výskyt tmavky švestkové (*Eurytoma schreineri*) v České republice“ je zdarma k dispozici všem zájemcům na webové stránce **www.najdi je.cz** a také na webových stránkách organizací (VŠÚO a VÚRV).

Informace o přínosech mapy pro uživatele

Poprvé byla tmavka švestková u nás zaznamenána v roce 2012 a je dalším druhem, který způsobuje předčasný opad plodů peckovin. V České republice se již lokálně usídlila, bude se pravděpodobně dále šířit a její škodlivost bude narůstat. Škodlivé výskyty tmavky lze předpokládat především v systémech pěstování s omezeným používáním insekticidů a u drobných pěstitelů.

Tmavka má jednu generaci ročně. Dospělci se objevují v období od konce kvetení slivoní do druhého opadu plodů, délka jejich života dosahuje 6–11 dní. Oplodněné samice propichují kladélkem vyvíjející se plody a kladou vajíčka do ještě měkkých pecek. Larvy se líhnou po dvou až třech týdnech. V každé pecce se vyvíjí pouze jedna larva, která vyžírá jádro pecky. To má za následek ukončení růstu plodu, jeho předčasné vybarvení, mumifikaci a většinou opad. Masový opad plodů při silném napadení začíná v našich podmínkách na počátku července. Plně vyvinutá larva přezimuje v pecce opadlého plodu, přičemž v diapauze může přetrvat i dvě následující vegetační období. Larvy se kuklí na jaře, když průměrné denní teploty překročí 10 °C (tj. cca od poloviny dubna). Období, v němž dochází ke kuklení, trvá více než 4 týdny. Dospělci se líhnou 13–27 dní po zakuklení, v závislosti na meteorologických podmínkách. Vylíhli dospělci opouštějí pecku kruhovým otvorem o průměru 1,0–1,5 mm, který v ní vykusují. Příznakem silného napadení stromu tmavkou švestkovou může být předčasný masový opad plodů. Jinak je k zjišťování výskytu tmavky švestkové a intenzity napadení nutno kontrolovat opadané seschlé plody, u nichž je nutno rozlousknout pecky a hledat larvy tmavky. Pecky se rozlupují nejlépe pomocí svěráku jejich příčným stlačením. Napadení z předchozích let jednoznačně poznáme podle pecek s otvorem nacházejících se pod stromem.

Napadení tmavkou může působit ztráty vyšší než 80 % úrody. Údaje o škodlivosti tmavky švestkové pocházejí zejména z Moldavska a Rumunska, kde byly sledovány rozsahy napadených výsadeb a procento napadených plodů. Podle pozorování z ČR z roku 2013 činil odhad opadu plodů v místech nejsilnějšího výskytu tmavky až 90 %. Největší ohrožení představuje tmavka švestková pro systémy ekologické produkce a další systémy pěstování ovoce, v nichž je omezeno používání insekticidů. V létě roku 2022 začala monitorovat tohoto škůdce také platforma NAJDI.JE, která využívá principy občanské vědy. Díky zapojení široké veřejnosti do monitoringu je možno získat velké množství dat i na soukromých pozemcích, kam inspektoři nemají přístup. Díky detailnímu

mapování výskytu tohoto škůdce je možné předpovídat další šíření tohoto druhu, a následně máme možnost včas aplikovat ochranu.

Seznam odborných podkladů, které předcházely vypracování mapy.

K tvorbě mapy byly využity čtyři zdroje dat:

1. data získaná z Výzkumného a šlechtitelského ústavu ovocnářského Holovousy, s.r.o. (Skalský, Ouředníčková, Pultar)
2. data získaná od široké veřejnosti v rámci projektu občanské vědy NAJDI JE (www.najdije.cz) (projekt **QK22020019**)
3. data získaná z ÚKZÚZ

Dedikace:

Specializovaná mapa s odborným obsahem byla vypracována v rámci výzkumného projektu/podpory na rozvoj výzkumné organizace č. **MZe-RO0418** a **QK22020019**.

Jména oponentů (kteří zpracovali posudky) **a názvy jejich organizací.**

Mgr. Petr Heřman, 270 23, Křivoklát 190

Výskyt tmavky švestkové (*Eurytoma schreineri*)
v České republice

